

Republika Srbija
Izbori za Skupštinu grada
Beograda

*Izborne ponude izbornih
učesnika: šta su nam
obećavali?*

Beograd, mart 2018

SADRŽAJ

1. Uvodne napomene	3
2. Metodologija	3
3. Najvažniji istraživački nalazi	4
4. Gradske politike – problemi, prioriteti i rešenja	5
4.1. Decentralizacija i reforma gradskih službi	6
4.2. Obrazovanje	7
4.3. Kultura	8
4.4. Saobraćaj i infrastruktura	9
4.5. Omladinske politike	11
5. Životni standard i socijalna politika	11
5.1. Životni standard	12
5.2. Socijalna politika	18
6. Borba protiv korupcije	23
7. Bezbednost građana	25
7. Zaključak	26

1. Uvodne napomene

Osnovni cilj ove analize jeste ispitivanje izbornih ponuda izbornih učesnika na izborima za Skupštinu grada Beograda.

Istraživanje je sprovedeno u dve faze: (1) analiza izbornih ponuda (programa / izbornih platformi) i (2) dubinski intervjui sa predstavnicima političkih organizacija.

(1) U ovoj analizi bavićemo se izbornim ponudama (programima / izbornim platformama) sledećih lista – SNS, SPS/JS, koalicija oko D. Đilasa, A. Šapić, koalicija oko DS, SRS, Ne davimo Beograd, Dosta je bilo i Dveri a s ciljem da se utvrde načela i prioriteti organizacija za ove izbore.

(2) U drugoj fazi, uradili smo dubinske intervjue sa predstavnicima nekih od navedenih političkih organizacija, s ciljem da rangiramo njihove prioritete u atmosferi koja dozvoljava detaljnije izražavanje stavova, bez uticaja od strane neke druge grupe.¹

Imajući u vidu dobijene nalaze iz javnomnjenjskih istraživanja, kao prioritete građana i političkih organizacija, izdvojili smo četiri velike grupe tema, koje su bile predmet istraživanja:

- 1) ekonomija i životni standard;
- 2) bezbednost i sigurnost;
- 3) borba protiv korupcije;
- 4) gradske politike (prioriteti i problemi).

2. Metodologija

Osam izbornih učesnika su izabrani na osnovu istraživanja javnog mnjenja odnosno osam prvoplasiranih po rejtinzima na 10 dana uoči glasanja su obuhvaćeni ovom analizom.

Prilikom analize izbornih ponuda, kao osnovne izvore smo koristili zvanične internet prezentacije političkih organizacija, promotivni materijal sa sadržajem os-

¹ Na intervjue nisu pristali SNS, SPS, SRS i A. Šapić.

novnih načela i prioriteta u ovoj kampanji, zvanične stranice političkih organizacija na društvenim mrežama i izjave nosilaca lista / lidera političkih organizacija.

Dubinski intervjui su urađeni u periodu između 12. i 23. februara 2018. godine. CeSID je svim političkim organizacijama koje smo izabrali da čine uzorak ove analize poslao zvanični dopis elektronskom poštom. Od ukupno osam političkih organizacija uspeli smo da stupimo u kontakt sa šest.

Intervju je obavljen na četiri organizacije, odnosno sa predstavnicima iz izbornih štabova sledećih lista: Dragan Đilas – Beograd odlučuje ljudi pobeđuju, inicijativa Ne davimo Beograd – Žuta patka – Čiji grad naš grad – Ksenija Radovanović, liste Da oslobodimo Beograd – DS, SDS, NOVA i ZEP i liste Dosta je bilo i Dveri – Da ovi odu a da se oni ne vrate. Prosečno trajanje intervjua iznosilo je 40 minuta.

3. Najvažniji istraživački nalazi

Sumirajući sve prikupljene podatke, izdvajamo nekoliko najvažnijih nalaza:

- Liste su se potrudile da izađu sa brojnim i sadržajnim predlozima gradskih politika.
- Šest od osam lista je to uradilo kroz konkretan program / platformu, sa izuzetkom SRS i SPS koje takav dokument nisu pripremale.
- Sve liste su kroz izjave lidera ili kandidata komunicirale mnogo više tema od onoga što je oficijelno (kroz programe) proklamovano.
- Kampanja je sve vreme proticala na dva nivoa: prvi, istaknutiji u izbornim blokovima, gde se komuniciraju gradske teme / politike i, drugi (u široj medijskoj slici), u kome se prelamaju krupnije političke agende i koje se komuniciraju kroz dihotomiju vlast – opozicija.
- Formiran je borbeni narativ (*bitka, borba, oslobođenje*), neretko se ona druga strana videla kao neprijateljska – i to je vidljivo čak i na lokalnim (gradskim) temama.
- Brojni predlozi, a to je posebno vidljivo u socijalnoj politici, koketiraju sa populizmom i demagogijom.

Najveći fokus u gradskim politikama je bio na infrastrukturi i saobraćaju kao i na socijalnoj politici, čime se pokazalo da su izborni učesnici osluškivali prioritete građana koji su, upravo i pokazivali da ih ove teme najviše zanimaju. Socijalna politika je pokrivala sve važne ciljne grupe: deca, penzioneri, zdravstvena zaštita, stari, nemoćni i žene.

Iako se radilo o gradskim izborima u kojima je skromna mogućnost za unapređenjem životnog standarda, nezaposlenost i poboljšanje života su činili nemali deo kampanje. Na četvrtom mestu su se našle teme koje su povezane sa reformom gradske uprave i decentralizacije odnosno proširivanja nadležnosti na gradske opštine i (ili) osnivanje novih gradskih opština (Mirijevo, Batajnica). Ova tema je za nijansu bila važnija za opozicione liste (iako prisutna i kod pozicije) i posebno je važna u posebama udaljenijim gradskim opštinama.

Kultura je (ne)očekivano prisutna u svim programima – to je važno za sedam od osam lista od čega šest te predloge ima u zvaničnim programima, daleko više u odnosu na obrazovanje – ono se posredno dotiče kroz infrastrukturu i socijalu, a manje kroz nuđenje sistemskih rešenja.

Politike za mlade kao i bezbednost (sa izuzetkom preventive nasilja u školama) se nalaze na marginama gradskih agendi. Korupcija nije tema vladajućih stranaka, ali nije ključna tema ni za većinu ostalih lista sem za DJB / Dveri (ova tema je 2012. i 2014. bila jedna od najvažnijih), čiji je i moto okupljanja bio „borba protiv korupcije, partokratije i partijske parazitske države“.

4. Gradske politike – problemi, prioriteti i rešenja

Analiza stavova i programa političkih organizacija u širokoj oblasti gradskih politika obuhvatila je pet različitih tema, za koje je procenjeno da su posebno važne - kako za građane, tako i za same učesnika izbora za odbornike Skupštine grada Beograda. To su: (1) decentralizacija i reforma gradskih službi; (2) obrazovanje; (3) kultura; (4) saobraćaj i infrastruktura i (5) omladinske politike.

Zbirno posmatrano, čini se da je i u proglašenim programima i u medijskim izjavama predstavnika političkih organizacija koje su obuhvaćene analizom **najviše prostora** (kako po učestalosti, tako i po obimu) **dato infrastrukturnim projektima i saobraćaju**. Svaki akter izneo je ili opšte planove ili precizne, konkretne mere u ovoj oblasti, a kao najveće tačke sporenja pokazali su se projekti „Beograd na vodi“ i izgradnja metroa. Kada je reč o „Beogradu na vodi“, važno je imati na umu da je reč o suprotstavljenosti pozicionih i opozicionih aktera, odnosno onih koji insistiraju na

značaju i važnosti projekta i nastavku njegovog sprovođenja sa jedne strane i onih koji se zalažu za raskidanje štetnog ugovora, sa druge strane. Istovremeno, osim ovog projekta i metroa, gde je najveće neslaganje nastalo u vezi sa trasama predviđenih linija, kod praktično svih aktera su dominirale teme poput rešenja problema gradskog saobraćaja, izgradnji škola, vrtića, domova zdravlja, kulturnih centara, rešenja komunalnih problema i tako dalje.

Na drugom mestu po zastupljenosti našla se tema decentralizacije i reforme gradskih službi, s obzirom da su ovu temu kao izuzetno važnu tretirali svi akteri osim SNS, SPS i SRS. Čini se da postoji značajno slaganje između ostalih učesnika izbora o važnosti decentralizacije, odnosno preraspodele postojećih nadležnosti (u nekim slučajevima i oko administrativne podele) i unapređenja rada gradskih službi i njihovog odnosa prema građanima.

Ono što je zanimljivo je da je veći prostor u programima izbornih aktera dat kulturnim politikama, u odnosu na obrazovne ili omladinske. Sve političke organizacije obuhvaćene ovom analizom, sa izuzetkom Socijalističke partije Srbije, naglašavaju potrebu izmene i unapređenja kulturnih politika kroz niz konkretnih mera, koje su među sobom veoma slične (podizanje kvaliteta i obima sadržaja, osnivanje Saveta za kulturu i slično). Po predloženim idejama izdvajaju se SRS i Dveri, koji u većoj meri insistiraju na zaštiti nacionalnog interesa u kulturi.

Obrazovne i omladinske politike obuhvaćene su i programima i medijskim izjavama znatno manje u odnosu na prethodne tri teme, s obzirom da su u najvećem broju slučajeva tretirane sporadično i posredno. Obrazovnim politikama se na uopšten način bave Aleksandar Šapić, koalicija oko Demokratske stranke i Inicijativa Ne davimo Beograd, dok se omladinskim politikama u većoj meri bavi Aleksandar Šapić. Ostali akteri se položajem mladih bave kroz druge javne politike.

4.1. Decentralizacija i reforma gradskih službi

Analiza programa i relevantnih medijskih sadržaja obuhvatila je odnos izabranih lista prema pitanjima kao što su: raspodela nadležnosti i ovlašćenja između grada i opština kao nižih jedinica lokalne samouprave; teritorijalna organizacija grada i trenutna situacija u gradskoj upravi/gradskim službama i njeno unapređenje, odnosno potrebne reforme.

Prethodno navedene teme u svojim programima i medijskim nastupima **kao važne potencira najveći broj analiziranih političkih organizacija, sa izuzetkom Srpske napredne stranke, Socijalističke partije Srbije i Srpske radikalne stranke.** Dok SRS o ovoj temi praktično ne govori, SPS to čini u veoma skromnom obliku

(kroz medijske izjave), dok SNS naglašava nastavak započetih reformi i promena, ali ih ne sadrži u svom programu.

O neophodnosti decentralizacije izričito se slažu ostali akteri, ali na različite načine: SPS se zalaže za davanje većih ovlašćenja „rubnim“ opštinama i formiranje nove opštine na levoj obali Dunava, a koalicija oko Đilasa se, pored Dunavskog venca, zalaže i za formiranje novih samostalnih opština na teritoriji Batajnice i Kaluđerice. Aleksandar Šapić, DS, Ne davimo Beograd i koalicija DJB/Dveri ne ističu jasnu potrebu formiranja novih jedinica lokalne samouprave i izmenu postojeće teritorijalne organizacije grada, ali naglašavaju: jasno (re)definisanje nadležnosti gradskih organa i organizacija kroz donošenje novog Statuta Beograda i izmene postojećeg zakonskog okvira (A. Šapić), ravnomerno razvijanje svih opština (SNS), potpunu decentralizaciju i smanjenje zavisnosti opština od gradske vlasti (DS), davanje većih ovlašćenja mesnim zajednicama kao mestima zajedničkog odlučivanja o lokalnim pitanjima, odnosno njihovo osnaživanje i povezivanje (NDBG) i drugačije određivanje nadležnosti grada i opština, odnosno njihovo raspodeljivanje na pravilan način, uz smanjenje broja odbornika u opštinama (DJB/Dveri).

Kada je reč o kontaktu građana sa gradskom upravom i gradskim službama, programi ovih političkih organizacija se suštinski baziraju na unapređenju efikasnosti lokalne administracije, koja treba da bude na usluzi građanima, transparentna (u potpunosti javna, uključujući i javnost potpisanih ugovora) i moderna (e-uprava). Aktere po ovom pitanju razlikuju nijanse i „opširnost“ predloženih mera: primera radi, za neku vrstu uvođenja jednošalterskog sistema (kontakt građana sa samo jednom službom) zalažu se Aleksandar Šapić i koalicija oko Demokratske stranke, kroz formiranje Gradske kancelarije, dok Inicijativa Ne davimo Beograd i koalicija Dosta je bilo/Dveri (u manjoj meri) naglašavaju veću potrebu uključivanja građana u donošenje odluka. Tako NDBG nudi veoma konkretne predloge za osnivanje tematskih građanskih foruma i diskusionih grupa uz obavezu predstavnika gradskih vlasti da na njima učestvuju i olakšavanje učešća građana u radu lokalne samouprave, dok koalicija DJB/Dveri akcenat stavlja i na potrebu raspisivanja redovnih lokalnih referenduma iz nadležnosti grada Beograda.

4.2. Obrazovanje

Obrazovne politike u kontekstu ove analize tumače se kao one politike i programi koji se odnose na regulaciju ili redefinisane postojećih principa obrazovnog sistema, odnosno uvođenje novih i/ili drugačijih principa funkcionisanja u ovoj oblasti. Ovakvo shvatanje podrazumeva da analiza izbornih ponuda u ovom odeljku ouhvata samo one elemente koji se odnose na sistemski pristup obrazovnim politikama, tj. njihovom menjanju, dok će drugi blisko povezani elementi biti analizirani u drugim

poglavljima ove analize (tako su, na primer, predlozi za izgradnju školskih objekata svrstani u poglavlje koje se bavi infrastrukturom, dok su ideje poput besplatnih udžbenika i drugih olakšica za budžete roditelja đaka svrstani u oblast koja analizira životni standard i socijalne politike).

Postavljanje stvari na ovaj način dovodi do važnog zaključka: **sistemski pristup redefinisaju obrazovnih politika izostaje kod velikog broja aktera koji su obuhvaćeni analizom.** U malom obimu ovom temom se na uopšten način (kroz programe) bave Aleksandar Šapić i koalicija oko Demokratske stranke, dok Inicijativa Ne davimo Beograd iznosi i nešto konkretniji predlog, iako se u sva tri slučaja najveći broj predloženih mera može svrstati u oblast drugih javnih politika. Drugi akteri se ni u medijskim obraćanjima, ni u proglašenim programima i strategijama ne bave ovom temom na suštinski način.

Polazeći od najopštijih predloga mera ka najkonkretnijim, čini se osnovanim izdvajanje nekoliko ideja. Pomaganje obrazovanju kao temelju razvoja zemlje naglašava Dragan Đilas, bez detaljisanja oko vrste i načina pomoći; uključivanje Univerziteta u donošenje odluka koje se tiču budućnosti Beograda i pozivanje naučnih radnika da se priključe razvoju strategije obrazovanja i nauke, principi su koje važnim smatra Aleksandar Šapić, dok DS predlaže kreiranje evidencije naučnika, istraživača i visoko obrazovanih ljudi koji su napustili zemlju, kako bi se uključili u izradu i recenziju projekata koji su Beogradu neophodni. Konačno, NDBG izdvaja konkretan predlog stopiranja dualnog obrazovanja, odnosno zaustavljanja obrazovnih projekata koji sprovode ovaj koncept, kako bi se podržale isključivo one obrazovne aktivnosti kojima se razvijaju kritičko mišljenje, opšta i stručna znanja, veštine i informacije.

4.3. Kultura

Prateći metodologiju koja je uspostavljena u slučaju javnih politika u oblasti obrazovanja i ovde se zauzima isti stav: pod javnim kulturnim politikama u Beogradu podrazumevamo one mere i akcije koje imaju za cilj suštinske promene ili unapređenja kulturne ponude u gradu, odnosno podizanje kvaliteta i obima kulturnih sadržaja, ali ne i infrastrukturnu dimenziju (izgradnju ili renoviranje objekata).

Za razliku od obrazovnih politika, u ovom slučaju imamo drastično drugačije stanje: sve političke organizacije obuhvaćene ovom analizom, sa izuzetkom Socijalističke partije Srbije, naglašavaju potrebu izmene i unapređenja kulturnih politika kroz niz konkretnih mera. Praktično sve to čine prvenstveno kroz programe, a zatim i kroz medijske nastupe, dok jedino Srpska radikalna stranka predloge iznosi isključivo usputno, kroz konferencije i izjave.

Najveći broj aktera insistira na kvalitetu sadržaja i unapređenju ponude: SNS kroz uspostavljanje baletskog i operskog centra; koalicija oko Đilasa kroz proširenje ponude pozorišta i muzeja; koalicija oko DS kroz muzeje, gradske galerije i uvođenje „meseca kulture u Beogradu“ (februar, kada bi svi programi gradskih ustanova bili besplatni za sve Beograđane); NDBG kroz reafirmaciju kulturnih centara i domova kulture u opštinama van centra grada. Potrebu prilagođavanja kulturne ponude modernom vremenu i potencijalima Beograda izražavaju koalicija oko DS-a i Ne davimo Beograd, dok neophodnost osnivanja Saveta za kulturu predstavlja zajedničku tačku u ponudama koalicije oko Đilasa i koalicije oko DS-a. Zajednički element uočava se i u slučaju Dveri i Srpske radikalne stranke, a to je insistiranje na nacionalnom interesu u kulturi – kroz zaštitu nacionalne tradicije i tradicije nacionalnih manjina, veću afirmaciju domaćih umetnika i ukidanje finansiranja određenim „propagandnim“ glasilima (SRS i Dveri) i motivisanje režisera da režiraju domaće drame i starih i novih autora uz patriotsku poruku (SRS). Aleksandar Šapić, sa druge strane, ne izdvaja nijednu konkretnu meru kao posebno važnu, već naglašava da će dosadašnje važne kulturne manifestacije biti podržane i u budućnosti.

Kada je reč o upravljanju fondovima u kulturi, koalicije oko Đilasa i DS-a i Inicijativa Ne davimo Beograd planiraju da obezbede posebne gradske fondove / stipendije za pisce / umetnike (Đilas), muzičke talente, korprodukciju i debitantske filmove (DS), odnosno za sufinansiranje takozvanog „hladnog pogona“ u kulturi (NDBG). Na transparentnosti konkursa u oblasti kulture, definisanju kulturne politike, depar-tizaciji i uvođenju merila uspešnosti posredno ili neposredno insistiraju svi akteri, uz nešto konkretnije ideje koje izlažu NDBG i DJB / Dveri.

U velikom broju opštih predloga za unapređenje kulturnih politika, našla su se i dva izrazito konkretna, odnosno kvantitativna predloga: Srpska napredna stranka kao cilj postavlja jačanje kvaliteta i povećanje kulturnih sadržaja za 30% do kraja 2021. godine, dok koalicija okupljena oko Demokratske stranke planira povećanje budžeta za kulturu u prvoj godini mandata – za 4%.

4.4. Saobraćaj i infrastruktura

Oblast infrastrukturnih projekata i saobraćaja čini se najširoom u temi javnih politika, s obzirom da obuhvata brojne male, srednje i velike projekte, poput izgradnje metroa, „Beograda na vodi“, rekonstrukcije ulica, sistema kanalizacije i navodnjavanja, rešavanja problema saobraćajnih gužvi i tako dalje. **Najveći broj ovih tema zauzeo je važno mesto u programima i izjavama svih političkih organizacija koje su analizirane, kako kroz opšte stavove, tako i kroz konkretne mere, uz značajne razlike u stavovima.**

Kada je reč o metrou, postoji slaganje da je takav projekat Beogradu veoma važan, ali i neslaganje oko njegovog koncepta. SNS i koalicija oko Đilasa predlažu dvolinijski metro, ali se razilaze u slučaju putanje jedne od njegovih linija (Makiš – Mirijevo (SNS) ili Vidikovac – Karaburma (Đilas, uz isti stav NDBG)), dok koalicija oko DS-a takođe prihvata ideju izgradnje metra, ali uz konsultaciju svetskih stručnjaka i kreiranje studija izvodljivosti. Sličan stav kao kod DS-a vidljiv je u slučaju DJB / Dveri, čiji predstavnici insistiraju na javnoj debati i pronalaženju adekvatnih sredstava finansiranja ovog projekta.

Rešenja za saobraćajne gužve (osim metra) vrlo su raznolika i kreću se od vrlo konkretnih predloga poput uspostavljanja novih linija BG voza (SNS), rešavanja problema prevoza do rubnih opština uvođenjem novih linija voza na relaciji Beograd – Lazarevac, odnosno Beograd – Barajevo (SRS) ili insistiranja na projektima od petlje Hipodroma ka Rakovici (Đilas), do opštih tačaka poput uključivanja stručnjaka u rešavanje saobraćajnih problema (Aleksandar Šapić), redefinisavanja opšteg saobraćajnog plana (DJB / Dveri) ili unapređenja javnog gradskog saobraćaja kroz smanjenje gužvi, zagađenosti i oslobađanje centra grada od prevelikog broja automobila (DS). Na potrebi povećanja kapaciteta (broja) parking mesta insistiraju DS, SRS, DJB / Dveri i NDBG. Konačno, u vezi sa ovim, važno je spomenuti da rešenje problema gradskog prevoza predstavlja važno mesto u programima Aleksandra Šapića, koalicije oko DS-a i DJB / Dveri, dok ostale analizirane političke organizacije takođe govore o ovom problemu, ali u širem kontekstu rešavanja saobraćajnih problema u Beogradu.

„Beograd na vodi“ predstavlja važnu tačku razilaženja – dok koalicija oko Srpske napredne stranke u najvećem broju izjava svojih predstavnika, ali i u samom programu, insistira na važnosti ovog projekta i njegovom napredovanju, opozicioni akteri u najvećem obimu spore legalnost ugovora i zahtevaju njegovo raskidanje – to u programu posebno naglašava Inicijativa Ne davimo Beograd, dok Dveri i koalicija oko Dragana Đilasa to čine sporadično, prvenstveno kroz medijske nastupe. Podršku ovom projektu daje Srpska radikalna stranka, uz obavezu „striktnog poštovanja zakona“.

Kada je reč o drugim infrastrukturnim projektima, ponuda analiziranih političkih organizacija je izuzetno široka i raznolika. Osim izgradnje novih škola i vrtića i njihovog renoviranja, odnosno kulturnih centara, pozorišta i muzeja (što su mere koje obećavaju praktično svi akteri), u programima su se našli i: izgradnja novog nacionalnog stadiona, novih tunela, gondole i novih mostova na Savi / Adi Huji (koalicija oko SNS), protivljenje ideji rušenja Starog tramvajskog mosta i postojećim infrastrukturnim projektima (koalicija okupljena oko Dragana Đilasa i oko Demokratske stranke), uređenje i obnova zelenih površina i parkova, posebno Košutnjaka i

Zvezdare (Aleksandar Šapić), izrada novog plana za Savski amfiteatar i stopiranje investitorskog urbanizma (NDBG).

U nešto manjem obimu spominjane su i druge povezane teme: sprovođenje infrastrukturnih projekata na periferiji u jednakom obimu kao i u centru (SNS, SPS), posebno kada je reč o vodovodnoj i kanalizacionoj infrastrukturi (Aleksandar Šapić), odnosno o ukupnoj komunalnoj opremljenosti (NDBG), legalizacija bespravno izgrađenih objekata (SRS, DJB/Dveri) i uređivanje/proširivanje zelenih površina i uvođenje biciklističkih staza (DS, Šapić, NDBG, Dveri).

4.5. Omladinske politike

Sistemska podrška mladima, u smislu definisanja politika i aktivnosti koje su zasnovane na potrebama mladih, izostala je iz najvećeg broja programa političkih organizacija koje su obuhvaćene ovom analizom.

Jedini akter koji se ovom temom bavi u programu je Aleksandar Šapić, koji naglašava potrebu što boljih odnosa i kontakata mladih Beograđana sa decom i mladima iz regiona, kako bi se kroz različite vidove saradnje (prvenstveno škola i obrazovnih ustanova) učinilo sve da se mladi u regionu povežu i na taj način upoznaju sa drugim narodima i kulturama.

Ostale političke organizacije položaj i potrebe omladine u Beogradu tretiraju posredno – kroz medijske izjave i kontakt širih, odnosno drugih javnih politika (kulturnih, obrazovnih, socijalnih...). U tom smislu, važno je izdvojiti nekoliko ideja koje su uočene: koalicija oko Srpske napredne stranke se zalaže za podršku mladima i rad sa njima kroz poboljšanje uslova, posebno kroz kreiranje i održavanje „fabrike ideja“, kako bi mladi ljudi na gradskim takmičenjima bili nagrađeni za talenat i rad i tako ostali u Beogradu; sličan pristup prepoznaje se i kod SPS-a, koji strategiju zaustavljanja odliva mladih definiše kroz politiku podsticaja / start-up kredite za mlade, posebno za one koji su tehnološki pismeni i talentovani. Konačno, koalicija oko Đilasa kao jednu od mera predlaže mesečnu pomoć za mlade bračne parove.

5. Životni standard i socijalna politika

Pitanja životnog standarda i socijalne politike značajna su u svim državama sveta, a posebno u Srbiji za koju neki od poslednjih podataka koji važe za zemlje Evrope pokazuju da je gotovo jedna petina stanovništva (ili svaki četvrti stanovnik) u opasnosti

od siromaštva.² Životni standard predstavlja ukupnost uslova života i rada stanovništva države, odnosno materijalne, radne i društvene uslove života, ali i mogućnosti zadovoljenja duhovnih potreba.

Socijalnu politiku nije lako definisati posebno imajući u vidu da postoji ne samo mnoštvo definicija, pristupa i razumevanja socijalne politike (neki stavljaju akcenat na individualno neki na institucionalno i državno). Uz uzimanje u obzir istorijskog konteksta (odnosno period socijalističke Jugoslavije i ideologije koju je sa sobom nosila) ne čudi što je kod nas najviše u upotrebi tzv. industrijski model socijalne zaštite, prema kojem se ističe važnost socijalnih institucija, posebno obrazovnih i javnozdravstvenih i socijalno osiguranje. Ovakvo shvatanje socijalne politike vidljivo je i u analiziranim programima političkih organizacija koje smo istraživali.

Odmah valja napomenuti da oblasti životnog standarda i socijalne zaštite su ujedno i najšire oblasti koje (in)direktno u sebe uključuju i preostale ispitivane oblasti (gradske politike, bezbednost, borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije), odnosno da aktivnosti i politike koje političke organizacije zagovaraju u temama koje smo zasebno ispitivali doprinose i poboljšanju životnog standarda na indirektan način. Stoga napominjemo da podela bude posmatrana isključivo kao uslovna.

5.1. Životni standard

Pitanja ekonomije i životnog standarda građana Beograda važna su za sve posmatrane političke organizacije, ali ova pitanja nisu primarno u fokusu, posebno u poređenju sa gradskim politikama ili pitanjima koja se odnose na socijalne politike. Jedno od objašnjenja ovakvih nalaza može biti to da za Beograđane problemi životnog standarda nisu prvi na listi problema u Beogradu, što je CeSID-ovo istraživanje u kampanji i pokazalo. Naime, to ne znači da pitanja nezaposlenosti, ekonomije i životnog standarda za građane Beograda nisu važna, već da (za razliku od ostatka Srbije), na prvo mesto Beograđani stavljaju infrastrukturne i komunalne probleme pa tek onda životni standard. U skladu sa tim, očekivano je da u fokusu predizbornih programa ovo pitanje bude važno, ali ne na upadljivo prvom mestu.

Ovo možemo uočiti i ukoliko pogledamo intenzitet poruka koje su političke organizacije slale na ovu temu u toku predizborne kampanje. Tako SNS na internet stranici gde promoviše predizborni program ima samo jednu „karticu“ koja se odnosi na ovo pitanje i u okviru nje su istaknuta rešenja i to uz naglašen infrastrukturni momenat (gradnje), SPS i SRS nemaju predizborni program, ali u medijskoj komunikaciji sa biračima akcenat više stavljaju na infrastrukturne i komunalne probleme (SPS) ili na

² http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Income_distribution_statistics/hr

socijalnu politiku (SRS). Inicijativa Ne davimo Beograd u svom predizbornom programu veliku pažnju posvećuje ovoj temi, ali se u medijskim nastupima nešto više promovišu komunalni i infrastrukturni problemi, te sporni projekti. Koalicija DJB / DVERI stavlja akcenat više na pitanja borbe protiv korupcije i socijalnu politiku, a program koalicije oko Đilasa i Demokratske stranke se u nešto većem obimu bave pitanjima **životnog standarda, ali u medijskim obraćanjima više komuniciraju probleme spornih projekata, socijalne politike i gradskih politika.**

Način prezentovanja poruka na temu životnog standarda građana Beograda predstavlja mešavinu opštih mesta sa konkretnim merama, u zavisnosti od političke organizacije. Konkretno je više moguće pronaći u programu / izjavama: SNS, koalicije DJB / DVERI, koalicije okupljene oko Đilasa i DS, dok su izjave koje predstavljaju opšta mesta nešto više zastupljene u izjavama SRS, SPS, Šapića, NDBG (Beograd je lokomotiva razvoja, dostojanstven rad i neophodnost kvalitetnijeg radnog angažmana i novih radnih mesta, cene karte za gradski prevoz da odgovaraju realnim mogućnostima građana da je plate, transparentnost u radu itd).

Direktna politika otvaranja novih radnih mesta zagovara se u programima SNS (kao nastavak postojeće politike), SPS (posebno kroz industrijalizaciju), DJB / DVERI (fabrike a ne tržišni centri), a za inicijativu Ne davimo Beograd siromaštvo i nizak ekonomski standard su ključni problem Beograda, te se zalažu za sigurna i kvalitetna radna mesta. Ostale posmatrane političke organizacije u manjem obimu i ne na tako vidljiv način govore o novim radnim mestima.

Radnici kao posebna kategorija i poboljšanjem njihovih životnih uslova prepoznati su posebno u programima i izjavama inicijative Ne davimo Beograd, a radničko akcionarstvo pominje se i u Đilasovom programu.

Naučne i kulturne radnike posebno prepoznaju predizborni programi koalicije oko Dragana Đilasa, koalicija oko Demokratske stranke i Aleksandra Šapića.

Poljoprivrednike kao posebnu grupaciju kojoj se obraćaju prepoznaju pre svega SRS i Aleksandar Šapić.

Razvoj privatnog preduzetništva, posebno kroz pomoć malim, srednjim i porodičnim preduzećima jedna je od mera politike kojom se utiče na poboljšanje građana životnog standarda, a koju promovišu gotovo sve političke organizacije, a posebno se izdvaja u programima: Aleksandra Šapića, DJB / DVERI, Inicijativa Ne davimo Beograd i DS.

Stambene politike, te davanje subvencija i beskamatnih kredita i neprofitnih stanova prepoznati su posebno u programima: NDBG (niko bez krova nad glavom, neprofitni

stanovi su prioritet, taksa za stanove koji se dugo ne koriste, pomoć kod troškova održavanja zgrada...), DJB / DVERI (smanjenje poreza na imovinu za domaćinstva), Đilas (subvencije za stanarine ili stambeni krediti za mlade bračne parove).

Razne subvencije kojima bi se olakšali troškovi građana i koje bi doprinele poboljšanju životnog standarda predložene su u programima i medijskim nastupima predstavnika sledećih političkih organizacija: Inicijativa Ne da(vi)mo Beograd, Đilas i Demokratska stranka.

U kontekstu kvalitetnijeg životnog standarda frekventno je isticanje Gradskog saobraćajnog preduzeća, odnosno insistiranje opozicionih stranaka na raskidu ugovora „Apeksom“ sa GSP-om i/ili smanjenje cene karte za gradski prevoz. Tako se SRS zalaže za raskid ugovora, smanjenje cene karte za gradski prevoz što će dovesti do veće potražnje, kao i smanjenje broja radnih sati profesionalnim vozačima na 6h dnevno. Inicijativa NDBG zagovara dostupnost javnog prevoza svim građanima, a smanjenje cene karte važno je i za DJB/DVERI.

Posmatramo li pojedinačno, Srpska napredna stranka u pogledu ekonomije i životnog standarda u svom programu podvlači i poziva se na ono što je za vreme svog mandata već uradila na ovom polju. Tako na internet stranici Pre i posle (što je okosnica kampanje ove političke organizacije) piše da je u Beogradu „otvoreno preko 20.000 novih radnih mesta i da su privučene investicije zahvaljujući kojima Beograd ima novca za ulaganje u velike projekte“. Na osnovu već postignutog, SNS planira i nove projekte kojima će direktno uticati na poboljšanje životnog standarda Beograđana: izgradnju Privredne zone u Bloku 51 na Novom Beogradu, industrijskog parka Borča, Nacionalne veletržnice te otvaranje druge fabrike MEI TA u Obrenovcu.

Sam program SNS je „oskudan u rečima“ i u skladu sa ciljem kampanje Pre i posle, insistira na vizuelnom predstavljanju programa, te ne čudi što je na ovu temu moguće pronaći samo nekoliko rečenica. No, ukoliko pogledamo i medijske izjave predstavnika ove stranke, SNS ima izjave i o preduzetnicima i to pre svega malim preduzetnicima. Izjave su koncipirane u duhu nastavka započete politike koju SNS vidi kao pozitivnu po smanjenje nezaposlenosti. Podrška malim preduzetnicima i porodičnim firmama na taj način doprinela bi dodatnom smanjenju nezaposlenosti, a prema rečima člana predsedništva SNS Siniše Malog „nezaposlenost u Beogradu je na istorijskom minimumu i u narednom periodu najvažnije je održati taj kontinuitet“. U izjavama je moguće pronaći i konkretne primere na koje se SNS poziva, a kao najvidljiviji ističe se zapošljavanje u fabrici „Meita“ u Obrenovcu koja „zapošljava hiljadu ljudi i hiljadu porodica živi od te fabrike“. Takođe, u izjavama koje se odnose na radna mesta i povećanje životnog standarda, moguće je uočiti promovisanje i oslanjanje na diskurs porodičnih vrednosti. Drugim rečima, individualna dobit od potencijalnog radnog mesta u medijskim izjavama gotovo uvek vezana je za kolek-

tivni boljitak – najpre, preko porodice a potom se prenosi i na sveopšte blagostanje u gradu i državi.

S obzirom na to da Socijalistička partija Srbije nije predstavila svoj program zvanično, o posmatranim oblastima zaključke donosimo na osnovu izjava predstavnika ove stranke. Izjave SPS odnose se, pre svega na opštija mesta, podsećanje da je Beograd „lokomotiva razvoja Srbije“, te da ulaganje u glavni grad nužno vodi poboljšanju uslova života u njemu, ali i osnaživanju glavnog grada kao turističkog centra. Turizam je još jedan od puteva koji će doneti većem protoku novčanih sredstava te poboljšanju uslova života građana.

Prilikom poseta i obilaska pojedinačnih gradskih opština, predstavnici liste SPS-JS, sa građanima su razgovarali i o potencijalnim novim radnim mestima i to kroz industrijalizaciju (izjave iz Železnika). U ovakvim izjavama, nova radna mesta, otvaranje fabrika i dovođenje investitora direktno se vezuju za poboljšanje životnog standarda („da omogućimo ljudima da opet žive dobro od svog rada“).

Kao i SPS, Srpska radikalna stranka nema predstavljen program samo za ove lokalne izbore, te smo analizu radili na osnovu medijskih izjava. Ova politička organizacija u pogledu tema koje se odnose na pitanja ekonomije i životnog standarda građana u prvi plan stavlja pitanje dostojanstvenog rada i niskog životnog standarda, ali i ravnomerni razvoj pojedinačnih gradskih opština. Tako kandidat za gradonačelnika Beograda Miljan Damjanović u razgovoru sa građanima Sopota poručuje da „moramo da obezbedimo u svakom delu Beograda da ljudi žive od svog rada, da nema razlike između toga da li je to razvoj centralne ili ruralne opštine u pitanju“.

SRS se obraća i poljoprivrednicima, odnosno zalažu se za povećanje dotacija i subvencija za poljoprivredu i poljoprivrednike. Posebno usmerena poruka na građane prigradskih opština, SRS šalje poruku da pomoć poljoprivrednicima vodi ka rasterećenju gradskog saobraćaja, a ovo pomoć ujedno omogućava građanima da „ne moraju da odlaze u grad da rade za bedne plate“. Celokupna retorika SRS u znaku je tradicionalističkih vrednosti („da srpski domaćin bude svoj na svome“).

Predstavnici liste SRS ističu da „neće davati velika obećanja ali usredsrediće se na nekoliko problema“, a jedan od njih je Gradsko saobraćajno preduzeće. SRS se zalaže za raskid ugovora GSP-a sa „Apeksom“ (kojim je uveden BusPlus sistem), smanjenje cene karte za gradski prevoz što će dovesti do veće potražnje, kao i smanjenje broja radnih sati profesionalnim vozačima na 6h dnevno.

Program inicijative Ne da(vi)mo Beograd ima najviše podtema iz oblasti životnog standarda koje razrađuje u svom predizbornom programu. One su podeljene u tri velike celine, u okviru kojih su podoblasti koje se obrazlažu. Tako u okviru celine *Fi-*

nansije možemo naći podoblasti: Participativno budžetiranje, obeštećenje Beograda i Budžet za sve a ne za pojedince; u okviru celine *Stanovanje* nalaze se podoblasti: Niko bez krova nad glavom, Transparentno i društveno osetljivo upravljanje stambenim fondom Grada, **Najugroženiji bez dalje marginalizacije, Neprofitni stanovi su prioritet, Taksa za stanove koji se dugo ne koriste i Pomoć kod troškova održavanja zgrada; a u celini Rad** nalaze se podoblasti: Službe i preduzeća Grada kao primer zaštite prava radnika i radnica, Isti uslovi zaštite prava radnika i radnica privatnih preduzeća koja konkurišu za Javne nabavke ili subvencije Grada, Pravna podrška radnicima i radnicama na teritoriji grada i Podrška i podsticaj projektima samozapošljavanja. Vidimo da se u okviru ove tri celine preklapaju oblasti ne samo iz životnog standarda, već i iz socijalne politike.

Inicijativa je protiv „bogaćenja moćnih pojedinaca iz vlasti i biznisa“, a jedan od važnih ciljeva ove političke organizacije je i stvaranje različitih alternativa tržištu nekretnina koje je nedostupno većini stanovništva, odnosno rad na priuštivim i kvalitetnim uslovima stanovanja (i života) građana. Uz navedeno, Inicijativa zagovara i subvencije domaćinstvima koja ne mogu da pokriju minimalne troškove održavanja zgrada, kao i beskamratne kredite za investiciono održavanje.

Siromaštvo i nizak ekonomski standard Ne davimo Beograd prepoznaje kao „ključni problem Beograda i čitave Srbije“, te se zalažu za kvalitetna i sigurna radna mesta. Radnička prava su, takođe prepoznata kao važna za građane Beograda i kao oblast u kojoj postoji prostor za napredak. Tako se inicijativa zalaže za privremene i povremene radne ugovore „samo kada je to zaista potrebno“, kao i za unapređenje položaja radnika u privatnom sektoru i beskamratno kreditiranje kao podsticaj projektima samozapošljavanja.

Za predstavnike liste Inicijativa Ne davimo Beograd – Žuta patka – Čiji grad, Naš grad – Ksenija Radovanović pitanje javnog prevoza je važno, a dostupnost javnog prevoza svim građanima vodila bi do rešenja problema švercovanja. Kada je reč o ceni karte, ona bi prema rečima prve na listi Ksenije Radovanović morala da „ogovara realnim mogućnostima građana da je plate“.

Promenu cene karte gradskog javnog prevoza podržava i lista DJB/DVERI, koji predlažu duplo smanjenje mesečne cene karte, ali zagovaraju i smanjenje poreza na imovinu za domaćinstva, ukidanje lokalnih taksi za porodični biznis. U Planu DJB u 20 tačaka za Beograd, ova politička organizacija u cilju poboljšanja uslova života Beograđana predlaže i ukidanje lokalne takse za porodični biznis, formiranje mreže inkubatora i fonda za investicije u IT tehnologiju i inovacije kao privatno javno partnerstvo, rešenje pitanja finansiranja gradskog prevoza.

Pokret DVERI je u medijskim nasupima isticao i značaj turističkih potencijala Beograda, kao jedan od strateških ciljeva ove liste, što u konačnici ima razvoj grada i poboljšanje životnih uslova svih Beograđana. Pokret DVERI takođe poručuje da bi trebalo „graditi fabrike, a ne tržne centre“.

Aleksandar Šapić u svom programu „Naš koncept razvoja Beograda“ pitanja životnog standarda i ekonomije stavlja nakon infrastrukturnog razvoja, lokalne administracije, komunalnih problema, socijalne, obrazovne i zdravstvene politike. Problemi ekonomije i turizma posmatraju se zajedno. Beograd je „motor i lokomotiva“ čitave Srbije, a akcenat se stavlja na zapostavljena mala, srednja i porodična preduzeća. U pogledu turizma, ističe se (za razliku od programa ostalih političkih organizacija) da je turizam grana „od koje Beograđani nisu, niti će ikada biti u prilici da žive i promocija turizma kao glavne privredne grane u Beogradu predstavlja manipulaciju i obmanu Beograđana“. U programu se navodi da ulaganje u turizam jeste važno, ali da to nije oblast koja bi trebalo da se nalazi u centru pažnje politike. Poljoprivreda je takođe oblast koju lista Aleksandra Šapića prepoznaje kao važnu i protivi se politikama koje predlažu ukidanje Gradskog sekretarijata za poljoprivredu, te se zalažu za vraćanje ovog sekretarijata unutar Gradske uprave.

Lista Dragan Đilas – Beograd odučuje, ljudi pobeđuju u okviru poboljšanja životnog standarda Beograđana posebno ističe (u programu „15 ideja za Beograd kakav zaslužujemo“) nizak životni standard penzionera (zalaganje za „vraćanje oduzetog novca“ i trinaestu penziju), potrebu za subvencijama za stanarine ili stambene kredite za mlade bračne parove, u okviru kulturne politike godišnje stipendije piscima – umetnicima koji pišu knjigu ili pripremaju izložbu.

Demokratska stranka (lista Da oslobodimo Beograd) kada govori o pitanjima ekonomije i životnog standarda građana (direktno) pre svega se zalaže za podršku preduzetništvu, malim i srednjim preduzećima. U okviru ovih zalaganja posebno se ističu formiranje Gradskog saveta za malo i srednje preduzetništvo (koje bi pružalo pomoć preduzetnicima, vlasnicima malih i srednjih preduzeća u procesu osnivanja i razvijanja posla), osnivanje biznis inkubatore za 100 preduzeća godišnje (firme izabrane na konkursu, dobijale bi punu logističku pomoć) i za beskamatno kreditiranje najboljih ideja.

U pogledu poboljšanja životnog standarda naučnih radnika, istraživača, stručnjaka i umetnika, DS planira izgradnju neprofitnih stanova, ali i poboljšanje njihovih radnih uslova u pogledu stvaranja uslova za radni angažman i opremanja institucija za istraživački rad.

U okviru organizovane podrške porodici, na poboljšanju životnog standarda ova stranka planira da radi tako što bi se zalagala za sistem jednake plate za isti posao

(žene plaćene isto koliko i muškarci), ali bi vodila računa i o jednakom ekonomskom položaju roditelja dece u privatnim i državnim vrtićima, a roditelji koji nisu uspeli da upišu decu u vrtiće dobijali bi subvencije (ovo su politike koje se poklapaju i sa socijalnim politikama).

Kako bi radila na povećanju systemske solidarnosti, DS planira da poveća broj domaćinstava obuhvaćenih subvencijama za komunalne račune, da smanji račune za grejanje, da borcima vrati subvencije za komunalne račune, te da se penzionerima vrata „otete penzije“. Kandidat koalicije za gradonačelnika Dragan Šutanovac u medijkom nastupu istakao je da predizborni program zapravo „nije predizborni program, već vizija razvoja“. Prema njegovim rečima „Beograd u ovom trenutku nije grad solidarnosti i neophodno je posebnu pažnju posvetiti i povećanju energetske efikasnosti, razvoju malih i srednjih preduzeća, jeftinijoj stanogradnji i digitalizaciji“.

5.2. Socijalna politika

Socijalna politika je oblast koja je veoma važna za sve posmatrane političke organizacije i poruke o ovoj oblasti intenzivno su komunicirane kako kroz predizborne programe, tako i kroz medijske nastupe predstavnika političkih organizacija.

Način prezentovanja poruka na temu socijalne politike predstavlja mešavinu opštih mesta sa konkretnim merama, u zavisnosti od političke organizacije.

Konkretnije mere navodi SNS (lista i lokacije planiranih gradnji škola, vrtića, domova zdravlja), SPS (dan „otvorenih vrata“ u domovima zdravlja za penzionere, popust za vrtiće roditeljima koji spadaju u kategoriju socijalno ugroženih, novi programi ishrane dece (pred)školskog uzrasta; premda ova stranaka u oblasti socijalne politike poteže i za „opštima mestima“ poput „brige o ugroženim kategorijama stanovništva, sveobuhvatna, održiva i besplatna zdravstvena zaštita“), DJB (posebno kada govore o besplatnom prevozu, vrtićima, pravoj pomoći, ali možemo naći i opšta mesta kao što su reforma sistema socijalne zaštite, podrška porodicama sa decom), koalicija oko Dragana Đilasa

Više uopštene mere moguće je naći u predlozima SRS (poboljšanje stanja u zdravstvu, uslova rada lokalnih domova zdravlja, promena mreže predškolskih ustanova, ali je u izjavama SRS moguće naći i konkretne mere, npr. besplatni boravak u vrtićima za bolesnu decu), Ne davimo Beograd (obrazovanje za svu decu, vrtići za svu decu, proširenje mreže domova zdravlja, ali to ne isključuje da je u programu moguće naći i konkretne mere kao što je besplatni prevoz dece do škole), Aleksandar Šapić (pomoć socijalno ugroženim i marginalizovanim grupama, pomoć i afirmacija

socijalnih preduzeća, zamena koncepta velikih domova zdravlja) i DS (zdravlje dostupno svima, povećanje dece u predškolskom uzrastu, sprečavanje otpuštanja porodilja isl, iako postoje i neke konkretne mere kao što je 200 novih gerontodomaćica u prvoj godini mandata).

Mere koje se odnose na ulaganje u vrtiće i škole nalaze se u programima i izjavama svih posmatranih političkih organizacija.

U okviru njih najčešće se u redovima opozicije ističu predlozi i ideje koje podrazumevaju: vrtiće za svu decu (besplatni vrtići ili popusti za roditelje koji spadaju u socijalno ugoržene kategorije stanovništva), izgradnja i/ili obnova škola i vrtića (što promovišu i vladajuće stranke), besplatan prevoz do škole / fakulteta (DJB / DVERI i NDBG), kao i besplatni udžbenici i **školski** pribor (NDBG, Šapić, Đilas), personalna asistencija (NDBG).

Zdravstvene politike usmerene su na izgradnju domova zdravlja (gotovo sve političke organizacije), otvaranje ambulanti, zdravstvenu zaštitu za sve kategorije stanovništva (SPS), prilagođavanje zdravstvenih ustanova potrebama pacijenata (NDBG), institut porodičnog lekara (DS, Aleksandar Šapić), rad na prevenciji (DS, Šapić, NDBG).

Stare i penzionere kao ugroženu grupaciju kojoj je potrebno pomoći posebno prepoznaju: SNS, SPS, DJB / DVERI, Šapić, Đilas, DS.

Ostale ugrožene i marginalizovane kategorije stanovništva (osobe sa invaliditetom, autistični, bolesni, siromašni) političke organizacije prepoznaju u sledećim merama: izgradnja centara za socijalni rad (SNS), narodnih kuhinja (DJB/DVERI), sistema besplatne pravne pomoći (DJB / DVERI), redefinisanje programa i/ili povećanje broja gerontodomaćica (DJB / DVERI, DS), pomoć socijalnim preduzećima (Šapić), pomoć autističnim osobama i osobama sa invaliditetom (Đilas, DS).

Žene kao posebno ugroženu kategoriju kroz prakse nezakonskog otpuštanja trudnica, porodilja i majke bolesne dece, te nejednak odnos i plate između žena i muškaraca, prepoznaju pre svega: DS, NDBG i u manjem obimu SPS.

Pojedinačno posmatrano, Srpska napredna stranka na internet prezentaciji svog programa ima tri „kartice“ koje se bave ovim pitanjima: vrtići i škole, zdravstvo, socijalna zaštita. SNS ističe da „svako dete, na celoj teritoriji Beograda treba da ima pristojne uslove za učenje, u čistim i urednim objektima“, zbog čega je u planu izgradnja ili obnova škola i vrtića širom Beograda. Na internet prezentaciji moguće je pronaći listu školskih objekata i vrtića sa lokacijama, koje SNS planira da izgradi. U podoblasti zdravstvo, vladajuća stranka u programu navodi da je to jedan od prioriteta gradske uprave. Planirana je izgradnja dečje klinike Tiršova 2, kao i izgrad-

nja domova zdravlja u Borči, Obrenovu, Vinči i na Banjici. Najuže posmatrano, politika socijalne zaštite fokusirana je na izgradnju Centra za socijalni rad, izgradnju stambenih jedinica za preko 50 ugorženih porodica sa područja kliizišta „Duboko“ (Umka), kao i na otvaranje još jednog kluba za stara lica u Rakovici.

Član Glavnog odbora SNS Veroljub Arsić je u razgovoru sa građanima opštine Zvezdara rekao da je briga o najstarijim sugrađanima prioritet ove stranke. Kao i u slučaju oblasti ekonomije i životnog standarda, SNS se poziva na to šta je do sada urađeno – „pokazali smo to povećanjem penzija, otvaranjem Klubova za penzionere širom Beograda, u kojima mogu kvalitetnije i sadržajnije da provode vreme, kao i projektom „senior kartica“, kojim više od 40.000 penzionera ostvaruje razne popuste“.

O socijalnoj politici koju promoviše i zagovara Socijalistička partija Srbije moguće je suditi samo na osnovu medijskih izveštavanja i izjava. Tako su predstavnici ove stranke u razgovoru sa građanima Železnika istakli da je njihov prioritet briga o ugroženim kategorijama stanovništva, o ranjivim grupama, sa isticanjem razlike između onih koji imaju i onih koji nemaju, te posebne politike za ove druge, kao što je popust za (socijalno ugrožene) roditelje čija deca idu u vrtić, a oni su nezaposleni ili „trpe stanje socijalne potrebe“. Kandidat za gradonačelnika Beograda Aleksandar Antić u razgovoru sa penzionerima Vračara rekao je da SPS želi da uvede drugačiju organizaciju rada u zdravstvenim ustanovama (jedan dan u nedelji kada će najstariji moći bez zakazivanja da posete domove zdravlja). U medijima je posebno bio istaknut sastanak i (potencijalna) saradnja SPS i Laburističke partije iz Londona, koja je percipirana kao stranka levice, a na zajedničkom sastanku, između ostalog, bilo je reči i o merama socijalne podrške građanima. Posebno se govorilo o vršnjačkom nasilju, nasilju na sportskim terenima.

Na Forumu Žena SPS „Zdrava žena, zdrava porodica“, promovisana je ideja da u okviru zdravstvene zaštite država mora da pruži građanima „sveobuhvatnu, dostupnu, besplatnu i održivu zdravstvenu zaštitu“ ali i ideja o novom programu ishrane za decu školskog i predškolskog uzrasta.

Srpska radikalna stranka i njihov lider, Vojislav Šešelj, zalažu se za poboljšanje stanja u zdravstvu, odnosno potrebe da se poboljšaju uslovi rada lokalnih domova zdravlja. U ovoj oblasti SRS prepoznaje i potrebu za besplatnim bavljenjem sporta i rešenjem problema predškolskih ustanova (sva deca treba da idu u vrtić i to je dečje pravo). Predložena je i promena mreže predškolskih ustanova, a bolesnoj deci davanje besplatnog ili znatno povoljnijeg boravka u vrtićima.

Program Ne davimo Beograd veliku pažnju stavlja na pitanja socijalne politike. Tako se zasebno govori o problemima i predloženim merama iz oblasti obrazovanja i

zdravstva. U oblasti obrazovanja promovisane su sledeće socijalne politike: obrazovanje za svu decu (politika koja u sebe uključuje besplatne udžbenike za đake koji se obrazuju u javnim školama, školske biblioteke dostupne svim đacima, eliminacija cenovnih prepreka zarad jednakog obrazovanja), besplatan prevoz do škole. Kao poseban problem i predložene mere javljaju se vrtići, a NDBG se zalaže ne samo za izgradnju novih vrtića, već i politiku vrtići za svu decu (upis dece čiji roditelji ne mogu da priušte državni vrtić), personalna asistencija dostupna svoj deci kojoj je potrebna. U oblasti zdravstva inicijativa se zalaže za ulaganje u domove zdravlja i zdravstvene ustanove (proširiti mrežu domova zdravlja i ambulanti), prilagođavanje zdravstvenih ustanova potrebama pacijenata (olakšanje pristupa ustanova osobama sa invaliditetom i slabije pokretnim osobama), pojačan rad na prevenciji (zaraznih bolesti, preventivni pregledi i savetovališta, promocija zdravih oblika života).

Ksenija Radvanović sa liste Inicijative Ne davimo Beograd – Žuta patka – Čiji grad, Naš grad – Ksenija Radovanović smatra da subvencije privatnih vrtića samo privremeno rešavaju problem manjka mesta u vrtićima, te da je neophodno napraviti analizu resursa i potreba sa kojima grad raspolaže.

Socijalna politika koja se promoviše u sporazumu DJB i DVERI promoviše podršku porodicama sa decom, besplatne vrtiće za svu decu i izgradnju nedostajućih vrtića, besplatan prevoz za učenike i studente. U programu DJB navodi se da se zalažu za vrednosti koje promovišu socijalno pravedno društvo za sve građane, odnosno da „budućnost deteta ne sme da zavisi od ekonomske snage roditelja“ te da svako dete ima pravo na knjige, sveske, pribor, užinu, sportsko i kulturno obrazovanje. Sistem socijalne zaštite trebalo bi da bude reformisan: uvođenjem univerzalne socijalne zaštite, sistema besplatne pravne pomoći, narodnih kuhinja, refedinisanje programa gerontodomaćica.

Aleksandar Šapić se u svom predizbornom programu zalaže za brigu o porodici i brigu o deci i mladima, ali i starima, a promoviše se i rekreativni sport i edukacija dece i odraslih u okviru soocijalnih politika. Naime, u okviru brige o porodici zastupa se pružanje podrške pri zasnivanju porodica mladih bračnih parova, trudnice i porodilje da budu finansijski potpomognute od strane Gradske uprave. Deca i mladi su prioritet programa A. Šapića, pa se promoviše što kvalitetnije obrazovanje (što jeftinije i dostupnije) i sportske aktivnosti. Boravak u vrtićima kao i udžbenici i školski pribor trebalo bi da budu besplatni. Briga o starima je takođe na agendi A. Šapića – koja će počivati na načelima solidarnosti, „besprekornim uslugama javnih i komunalnih preduzeća“, a biće primenjen i model besplatnih programa koji je organizovala opština Novi Beograd, kao i pružanje pomoći penzionerima u ostvarivanju njihovih elementarnih prava.

Kao posebna oblast u okviru programa izdvojena je i ona koja se odnosi na socijalno ugrožene kategorije stanovništva. U njoj se kandidat za gradonačelnika A. Šapić zalaže za borbu protiv siromaštva, posebno prema „ranjivim“ kategorijama stanovništva, te za pružanje pomoći diskriminiranim i marginalizovanim grupama u gradu. Takođe se zalaže i za pomoć i afirmaciju u radu socijalnih preduzeća, čija delatnost obuhvata društveno odgovorno poslovanje sa ciljem kreiranja novih radnih mesta za socijalno ugrožene grupe.

U oblasti zdravstvenih politika Šapić se zalaže za prevazilaženje koncepta velikih domova zdravlja i otvaranje što više lokalnih ambulanti. Uz to, svaki Beograđanin bi trebao da ima svog porodičnog lekara.

Koalicija okupljena oko Dragana Đilasa u predizbornom programu i medijskim nastupima, a posebno u posetama gradskim opštinama i medijskim izveštavanjima, bila je posvećena promovisanju socijalnih politika za koje se zalaže. Ova koalicija predlaže besplatan boravak dece u vrtićima, besplatne udžbenike za sve osnovce, osnivanje Centra za prevenciju školskog nasilja, pravnu i organizovanu pomoć pensionerima. Takođe, predizborni program predviđa i uvođenje četvrtog besplatnog pokušaja vantelesne oplodnje, kao i ponovno pokretanje objekta za autističnu decu u Denkovoj bašti, te pokretanje programa kurseva za obučavanje za posao ljudi sa invaliditetom koji žele da rade.

U medijskim nastupima moguće je naći i planove za pojedine gradske opštine ili naselja – izgradnju osnovne škole i najmanje jednog obdaništa u Mirjevu, jednu školu i dva obdaništa u naselju Stepa Stepanović.

Najzad, Demokratska stranka u svom programu zalaže se za zdravlje dostupno svima, što podrazumeva ujednačavanje uslova za pružanje zdravstvene zaštite u svim zdravstvenim ustanovama. Predlaže se rad na prevenciji, izgradnji domova zdravlja, uvođenje instituta porodičnog lekara, decentralizacija zdravstva, te smanjenje vremena čekanja za dobijanje zdravstvene knjižice.

Podrška porodici vidljiva je u politikama i merama koje se zalažu za povećanje dece u predškolskom uzrastu, trajanje bolovanja za majke bolesne dece koliko traje i lečenje deteta, sprečavanje otpuštanja porodilja, trudnica i žena na bolovanju. Takođe, planira se i građenje igrališta kako bi se bavljenje sportom učinilo dostupnim za svu decu.

Za najstarije sugrađane, DS promoviše ideju angažovanja dodatnih 200 gerontodomaćica u prvoj godini mandata, kao i udvostručenje broja personalnih asistentata za osobe sa invaliditetom. Vesna Rakić - Vodinelić je navela da će koalicija sprovesti „novu socijalizaciju grada kako bi se obezbedila sistemska solidarnost sa najranjivijima“.

6. Borba protiv korupcije

Borba protiv korupcije, čast izuzecima, *ne predstavlja ključnu tačku programa skoro nijedne izborne liste koja će učestvovati na predstojećim gradskim izborima u Beogradu*. Ukoliko se izborna kampanja koju vode izborne liste koje se takmiče za mesto u gradskoj Skupštini uporedi sa onom od pre četiri godine, kada su beogradski izbori održani paralelno sa parlamentarnim izborima, može se primetiti da je tema korupcije znatno manje zastupljena, da je u većini partijskih programa tek stidljivo pomenuta ili **čak i** nije pomenuta uopšte. Izuzetak čini program koalicije koju čine pokret Dosta je bilo i DVERI, koji su kao glavnu zajedničku temu kampanje i kao svoju tačku okupljanja izabrali „borbu protiv korupcije, partokratije i partijske parazitske države“.

Blagi otklon od korupcije kao teme na kojoj treba bazirati izbornu kampanju se može objasniti time što je: a) korupcija tema za kojom posežu uglavnom opozicione političke partije/koalicije; b) rešavanje problema korupcije se kotira veoma nisko na listi prioriteta među građanima Beograda.³

S obzirom na to da među listama čije smo političke programe i izborne ponude analizirali, dve vrše vlast na nivou grada, a jedna na nivou jedne od sedamnaest gradskih opština, u njihovim programima borba protiv korupcije nije bila među prioritetima.

Sa druge strane, pomalo neočekivano, ni opozicione izborne liste se nisu značajnije bavile ili razrađivale antikoruptivne mere i rešenja.

Među listama čije smo programe i izborne ponude analizirali, kod Srpske napredne strane, Socijalističke partije Srbije, ali i kod liste koju predvodi Aleksandar Šapić, teme kakve su transparentnost i borba protiv korupcije skoro da i nisu pomenute niti u programima, niti kroz izjave koje su plasirane u javnosti. Ni lista okupljena oko Dragana Đilasa u svom programu nije posebno tretirala pojavne oblike korupcije i antikoruptivne aktivnosti. Rešavanje određenih koruptivnih procesa ova lista je potencirala kroz izjave u javnosti koje su pre svega bile usmerenena na postupanje gradskih vlasti i pojednica iz gradske uprave.

Unutar opozicione političke ponude se jasno izdvaja lista koju čine Dosta ja bilo i DVERI, koja je u centar svog koalicionog organizovanja stavila upravo borbu protiv korupcije i njenih pratećih pojava.

U članu 2. koalicionog sporazuma između ove dve političke opcije, u kome su na-

---

³ Rešavanje problema korupcije je prioritet za 4% građana Beograda. Izvor: CeSID, Istraživanje javnog mnjenja, gradski izbori u Beogradu, februar 2018. godine.

vedeni ciljevi i principi kojima će se rukovoditi novoformirana koalicija, prve četiri tačke sadrže aktivnosti i mere koje imaju za cilj da smanje korupciju u javnoj administraciji i javnom sektoru geeralno. Koalicija Dosta je bilo i DVERI se zalaže za: a) borbu protiv korupcije u svim njenim pojavnim oblicima (partijsko zapošljavanje, namešteni tenderi, burazerska ekonomija, kupovina glasova, nezakonit uticaj na medije, zastrašivanje zaposlenih u javnom sektoru...); b) uvođenje principa potpune transparentnosti i javnosti u radu javnog sektora; ukidanje partijskog zapošljavanja i principa negativne selekcije koji se uspostavlja na ovaj način; javne konkurse i javne bografije svih oni koji konkurišu ili koji se nalaze na javnim funkcijama.

Pored navedenih principa, koalicioni sporazum utvrđuje potrebu za popisivanjem prostora koji se nalazi u vlasništvu grada Beograda i utvrđivanje ko i na koji način koristi ovaj prostor kako bi se izbegla mogućnost njegove zloupotrebe što predstavlja potencijalni generator korupcije.

Slične antikoruptivne aktivnost pronalazimo i unutar koalicije koja je okupljena oko Demokratske stranke. U svom programu ova politička opcija koja okuplja sadašnje i bivše članove Demokratske partije, potencira rešavanje koruptivnih afera sa posebnim osvrtom na zloupotrebu vlasti i njene posledice.

Demokratska stranka insistira na: a) profesionalizaciji gradske uprave kroz potenciranje na javnim i dostupnim konkursima na kojima će jedino merilo biti stručnost i ispunjavanje predviđenih kriterijuma; b) uvođenje transparentnosti i javnosti u proces odlučivanja kroz aktivnije uključivanje građana; c) uvođenje visoko tehnološki opremljene gradske kancelarije preko koje bi građanima bilo olakšano sprovođenje administrativnih poslova elektronskim putem čime bi bio načinjen prvi korak u smanjenju korupcije u gradskoj upravi.

Pored akntikoruptivnih aktivnosti i planova navedenih u progamu liste Da oslobodimo Beograd, javni nastupi čelnika ove koalicije koji su se ticali korupcije su bili usmereni na koruptivno ponašanje gradskih vlasti i pojedinaca unutar gradskih vlasti i nezakonito upravljanje imovinom grada i gradskim zemljištem i resursima.

Transparentnost u radu buduće gradske Skupštine, kao preduslov smanjenja korupcije, pronalazimo i u programu izborne liste Ne davimo Beograd. Predstavnici ove liste predlažu sistem otvorenih podataka koji bi zainteresovanim građanima omogućavao da prate rad i glasanje svih odbornika i celokupne Skupštine grada. Pored transparentnosti u radu odbornika, predstavnici ove liste se zalažu i za jačanje odgovornosti izabranih predstavnika kroz njihov neposredan kontakt sa građanima o njihovim konkretnim problemima.

Pored transparentnog rada Skupštine, u inicijativi Ne davimo Beograd postoji jasan plan za uključivanje javnosti u planirenje gradskog budžeta i spečavanje zloupotre-

ba gradske kase. Konkretni planovi za suzbijanje koruptivnih radnji podrazumevaju revidiranje svih poslova za koje postoji osnovana sumnja da su zaključeni i realizovani na štetu Beograda. Kroz procenu verovatnoće da se ovi slučajevi mogu dokazati na sudu, Inicijativa predlaže postupke za raskid ugovora i nadoknadu nastale štete koju je pretrpeo grad. Ova aktivnost inicijative Ne davimo Beograd nosi naziv „Obeštećenje Beograda“.

7. Bezbednost građana

Bezbednost (sigurnost građana) je poslednja i peta tema koju razmatramo u sklopu ove analize. Analiza programa, izbornih platformi i medijskih sadržaja obuhvatila je odnos izbornih lista prema pitanjima kao što su: opšta bezbednost u gradu, kriminal, sigurnost dece, nasilje, ali i druge vrste bezbednosti koje često nisu u prvom planu, kao što je ekološka ili energetska bezbednost.

Generalno uzev, ova tema nije bila u fokusu izbornih lista, pa ni one liste koje su se time bavile (sa izuzetkom DS) nisu detaljnije razmatrale ovu temu. Četiri od osam analiziranih lista, nema izražene delove u programima koji se bave ovim temama. Od četiri liste koje se bave, a to su liste oko SNS, D. Đilasa, A. Šapića i DS, ovim delom se iscrpno bavi samo DS. Bezbednošću u širem smislu se bave SPS i SRS kroz komunikaciju I. Dačića i V. Šešelja koji u javnim nastupima potenciraju regionalne teme, stabilnost i Kosovo, ali bez direktnog linka sa izborima u Beogradu. Koalicija DJB i Dveri se ovom temom ne bave u svom sporazumu, dok se Inicijativa Ne davimo Beograd naširoko bavi ekološkim rizicima, prevashodno kroz prizmu spalionice u Vinči. Ekološke rizike dotiču manjim delom i u DJB kroz njihov sopstveni program.

Najiscrpniji i nakonkretniji u predlozima je DS a njihov najvažniji predlog je osnivanje Saveta za bezbednost grada, na šta se nadovezuje predlog za uvođenje policajca u zajednici. Predlažu još i reformu komunalne policije. Ovo su predlozi koji nisu u direktnoj korelaciji sa predlozima ostalih lista.

Teme koje se prožimaju sa drugim listama su pomoć školama da efikasnije pomažu deci u rešavanju problema nasilja, uz punu uključenost samih učenika u taj proces. Ovu temu direktno razmatra lista oko D. Đilasa, lista oko SNS a posredno i A. Šapić. Najrazrađeniji pristup zauzima lista oko D. Đilasa koja predlaže osnivanje Centra za prevenciju školskog nasilja, navodeći podatke Ministarstva prosvete Srbije da je samo u poslednja tri meseca 44% učenika bilo žrtva nasilja. SNS ovu temu komunicira kroz postavljanje video nadzora u osnovnim školama (u pojedinim delovima grada), dok se DS zalaže za uvođenje video nadzora u svim školama.

Šapićevi predlozi uglavnom sadrže opšta mesta o bezbednosti javnih prostora za decu u Beogradu, dok je konkretniji predlog povezan sa pravcem da se uprava beogradske policije, vrati pod Upravu grada Beograda.

SNS, kao i SPS i SRS komunicira krupniji bezbednosni plan baveći se, pre svega, Kosovom i odnosom i regionu.

7. Zaključak

Umesto zaključka, zamolili smo sagovornike da pokušaju da rangiraju teme koje smo obuhvatili analizom izbornih programa političkih organizacija. Rang 1 je najvažnija tema a rang 4 najmanje važna tema političke organizacije na ovom izborima.

Iz ugla DS, prvo mesto dele pitanja životnog standarda i socijalne politike i borba protiv organizovanog kriminala i korupcije, ali su i bezbednost, red i sigurnost i gradske politike (decentralizacija, smanjenje broja sekreterijata, reforma javnih preduzeća i sl.) podjednako važni.

Za DJB prvo mesto zauzima borba protiv organizovanog kriminala i korupcije, na drugom mestu su teme koje se odnose na bezbednost, red i sigurnost, na trećem mestu su pitanja životnog standarda dok su na četvrtom mestu gradske politike.

Nasuprot ovakvom rangiranju, inicijativa Ne davimo Beograd na prvo mesto stavlja gradske politike, na drugo pitanja životnog standarda, na treće borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije, a na poslednjem mestu u rang 4 su bezbednost, red i sigurnost.

Najzad, predstavnik političke organizacije D. Đilasa rangirao je navedene teme na sledeći način: rang 1 zauzela su pitanja životnog standarda, rang 2 gradske politike, rang 3 bezbednost, red i sigurnost, te rang 4 borba protiv organizovanog kriminala i korupcije.